

Nigel Biggar, *Behaving in Public: How to Do Christian Ethics*, Grand Rapids: Eerdmans 2011 ss. XVII+124.

Katedra Teologii Moralnej i Pastoralnej w oksfordzkim Christ Church uchodzi za wiodący ośrodek teologicznomoralny anglikanizmu. Jej znaczenie wiąże się zwłaszcza z Kennethem Escottem Kirkiem (zm. 1954), jej wieloletnim kierownikiem, uznawanym za najważniejszego teologa moralistę w Church of England w XX wieku. Do niedawna kierował nią Oliver O'Donovan, a od 2007 roku jest to Nigel Biggar. Ten duchowny anglikański uzyskał doktorat z teologii na University of Chicago pod kierunkiem Jamesa M. Gustafsona, znanego w USA etyka i teologa protestanckiego, zwolennika zbliżenia katolickiej i protestanckiej wizji moralności chrześcijańskiej. Biggar był wcześniej związany z oksfordzkim Latimer House i Oriel College, uczył również w Leeds i w Dublinie, by w końcu powrócić do Oksfordu. Wśród jego bardziej znanych publikacji jest *The Hastening that Waits: Karl Barth's Ethics* (Oxford: OUP 1993) oraz *Aiming to Kill: The Ethics of Suicide and Euthanasia* (London: DLT 2004).

Początki książki *Behaving in Public* wiążą się z cyklem wykładów przedstawionych podczas inauguracji McDonald Centre for Theology, Ethics and Public Life w Oksfordzie w 2009 roku. W tej niewielkiej, ale wartej uwagi publikacji, w dużym stopniu o charakterze metodologicznym, Biggar szczególnie akcentuje potrzebę zachowania integralności etyki chrześcijańskiej (teologii moralnej), dzięki czemu będzie ona mogła – jego zdaniem – zachować bliskość i podtrzymać owocne relacje tak z tradycją katolicką, jak i różnymi nurtami protestantyzmu. Umożliwi to zachowanie jej teologicznego charakteru i związku z hi-

storią zbawienia, co z kolei pozwala określić ją jako ortodoksyjną (w przeciwieństwie do różnych ujęć liberalnych). Stąd Biggar opowiada się za Karlem Barthem czy Stanleyem Hauerwasem, a dystansuje wobec – ważnych skądinąd – Rudolfa Bultmanna, Paula Tillicha czy Reinholda Niebuhra. Konieczne jest więc, by etyka (chrześcijańska) była głęboko teologiczna, by z kolei teologia była biblijna, a przez to nie straciła wymiaru soteriologicznego, eschatologicznego i antropologicznego, co ostatecznie pozwoli, by sam Chrystus był wyznacznikiem dla ludzkiego postępowania zarówno indywidualnego, jak i społecznego oraz kościelnego (s. 6-7).

Biggar dostrzega analogie w rozwoju różnych nurtów refleksji etycznej, jak na przykład w koncepcji etyki autonomicznej z lat 70. (B. Schüller, J. Fuchs, R. McCormick) i późniejszej wizji prawnonaturalnej w ujęciu luteranckim (K.E. Logstrup, S. Andersen), do której zresztą sam ma liczne zastrzeżenia (s. 31nn). Różne teorie etyczne oraz cała chrześcijańska koncepcja życia moralnego ma zawsze ważne przeznaczenie społeczne, obok oczywistego znaczenia zbawczego – jest to wiodąca myśl autora, która wyraża się już w samym tytule tej książki. Etycy chrześcijańscy – a takimi są poniekąd wszyscy chrześcijanie – mają powinność czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i wpływania na realizację dobra w życiu społecznym. Nie chodzi tu tylko o kompetencję profesjonalnego etyka w rozeznawaniu aspektów moralnych zjawisk społecznych, ale bardziej jeszcze o świadectwo jego wiary w Boga, którego obecność jest nieodzowna dla prawdziwego dobra jednostki i społeczeństwa (s. 48). W swoistym kontekście współczesnego społeczeństwa, często niechętnego religii czy obojętnego wobec niej, to świadectwo chrześcijanina oczywiście będzie się domagało przedstawienia argu-

mentów rozumowych, ale będą też sytuacje, gdy „chrześcijanin musi przestać być mędrce, a zacząć być prorokiem” (s. 73). Argument teologiczny i konsekwentna postawa chrześcijańska winny być obecne w debacie publicznej, ale w sobie właściwy sposób.

Biggar wielokrotnie wyraża przekonanie, że chrześcijaństwo (a więc i Kościół) nie jest zbędne, bo trwa jego powołanie i obowiązek „głoszenia prawdy o Bogu w świetle Jezusa Chrystusa i o ludzkim dobrym i złym postępowaniu w świetle tego Boga” (s. 107). Chrześcijanie zachowują mocne przekonanie, że treść ich wiary jest prawdziwa nie tylko dla nich jako wierzących. Nie mogą zapominać, że dzięki ładowi wpisanemu w naturę ludzką i działaniu Ducha Chrystusowego również inni, ludzie spoza kręgu chrześcijan, zachowują wrażliwość moralną i żyją moralnie. Uczniowie Chrystusa mają uzbroić się w liczne cnoty – jak cierpliwość, pokora, uległość, wyrozumiałość – by stale uczyć się właściwej postawy w rozmowie i odpowiedniego zachowania w życiu społecznym. Troska o taką autentyczną obecność chrześcijan na polu wiary i moralności przenika całą książkę Biggara, o czym świadczy oparcie jej na wspomnianych wykładach wygłoszonych dla nowo powołanego ośrodka, promującego teologiczne i etyczne zaangażowanie w życiu publicznym. Dla takiej postawy Biggar, odwołując się do św. Tomasza z Akwinu i swojego ulubionego Karla Bartha, tworzy swoje określenie „Barthiańskiego tomiźmu”, gdzie będzie miejsce i dla wierności naturalnemu ładowi moralnemu, i dla wrażliwości na konkretne Chrystusowe wezwanie, niekiedy zmieniające implikacje niezmiennej natury ludzkiej (s. 109).

Niewielka, ale inspirująca publikacja oksfordzkiego teologa moralisty Nigela Biggara zasługuje na uważną lekturę tym bar-

dziej, że charakteryzuje się poprawnością formalną, ładnym stylem czy bogatymi przypisami. Widać kompetentne odniesienie autora do dawnej (np. Augustyn, Akwinata, M. Luter, R. Hooker) i obecnej (np. K. Barth, R. Niebuhr, K. Rahner) literatury teologiczno-etycznej i odważne, także krytyczne sięganie do tych pism. Publikacja zawiera indeks osobowo-rzeczowy (s. 121-124) oraz wykaz odnośnej literatury (s. 113-120). Lektura *Behaving in Public: How to Do Christian Ethics* potwierdza, że w osobie jej autora teologiczne środowisko Uniwersytetu Oksfordzkiego znalazło twórczego i zaangażowanego naukowca, któremu zależy na owocnej obecności chrześcijan we współczesnym świecie.

SŁAWOMIR NOWOSAD

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Anthony Fisher, *Catholic Bioethics for a New Millennium*, Cambridge: Cambridge University Press 2012 ss. XII + 333.

Wśród ukazujących się ostatnio dość licznych tekstów podejmujących zagadnienia bioetyczne *Katolicka bioetyka na nowe tysiąclecie* godna jest szczególnej uwagi. Jest to prezentacja wszystkich ważniejszych problemów związanych z tą tematyką, podana w kompetentny i jednoznaczny sposób. Anthony Fisher jest Australijczykiem, który po studiach z historii i prawa najpierw prowadził praktykę prawniczą, a w 1985 roku postanowił wstąpić do dominikanów. Po studiach teologicznych otrzymał święcenia kapłańskie w 1991 roku. Z kolei po kilku latach studiów na Uniwersytecie Oksfordzkim uzyskał doktorat i zaczął uczyć m.in. w Instytucie Jana Pawła II w Melbourne i na australijskim Uniwersytecie Notre Dame. W 2003 roku